

Muzej na savremenata umetnost »Skopje«, Skopje

Viktorija Vasev-Dimeska

1.

Muzej savremene umetnosti u Skopju, osnovan 1964. godine bio je smešten u nekoliko neadekvatnih prostora dok 1970. godine, po projektu trojice arhitekata (Mokšinski, Klišeovski i Vježbicki) nije izgrađena nova muzejska zgrada.

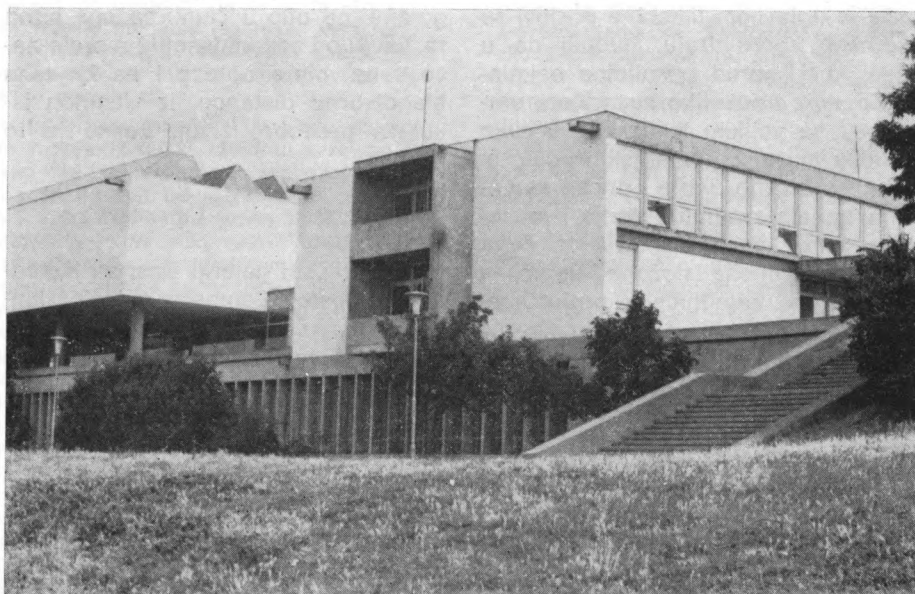
Prvih godina muzejske su se zbirke formirale putem donacije, uz izuzetne napore prvog direktora Muzeja dra Borisa Petkovskog, mada se taj proces nastavio i do danas zahvaljujući prvenstveno višegodišnjem brižljivom radu i angažmanu kolegice Ljubice Damjanovske kao i ostalih kustosa. Pored dela jugoslavenskih umetnika, Muzej je dobijao i dobija i dela svet-skih autora, tako da danas zbirke broje više od 3500 eksponata od kojih je 312 izloženo u stalnoj postavci. U muzejskom su fondu zastupljene gotovo sve likovne discipline, i to od perioda 1905. što se odnosi na radove poklonjene iz zbirke Nacionalne galerije u Pragu.

2

Muzejske su zbirke koncipirane od dela svetskih umetnika, a raspoređuju se prema stilskoj problematici, dok se njihovo upotpunjavanje vrši putem otkupa i donacija. U otkupima se uglavnom težište stavlja na tekuću jugoslavensku i svetsku produkciju, dok se u okvirima makedonske umetnosti vrše i otkupi dela starije, rodonačelničke generacije za što se ponekad dobijaju i posebna sredstva. Otkupi tekuće produkcije finansirani su iz dosta limitiranog fonda Gradske zajednice za kulturu i jedva da pokrivaju otkupe sa nekih izložbi koje Muzej organizuje, ili pak iz ateljea samog umetnika. To bi faktički značilo da je Muzej u stanju da tokom godine otkupi do 10 dela, dok se fond dela makedonskih umetnika obogaćuje i otkupima Republičke i Gradske komisije za kulturu pri samoupravnim interesnim zajednicama za kulturu. O otkupu dela odlučuje Stručni kolegijum Muzeja.

3

Stalni postav Muzeja obuhvata dela svetske savremene umetnosti a koncipiran je prema stilskim opredeljenjima tako da bi se u kontekstu svetske umetnosti moglo videti mesto jugosla-

Zgrada Muzeja na savremenata umetnost u Skopju

venske i makedonske likovne umetnosti. Poslednji put postavka je menjana 1980. godine, te narednu promenu planiramo za 1985. godinu. Imajući u vidu fond dela sa kojima raspolažemo, kao i nove otkupe i poklone, Muzej ide na to da stalni postav osvežava novim delima, te da na taj način bude aktuelan i obuhvati zbivanja koja su obeležje savremenog trenutka. S obzirom na to da postavka prati stilski razvoj umetnosti, logično je da su i sami umetnici zastupljeni u pojedinim stilovima svojim najkarakterističnijim delima, te se na taj način i može pratiti njihov razvoj u pojedinim periodima, što se odnosi na jugoslavensku umetnost, dok su strani autori zastupljeni sa po jednim delom. Zavisno od materijala kojim Muzej raspolaže nastoji se da se u okvirima jedne stilske usmerenosti prezentuju dela značajnijih autora, mada se u njihovom nedostatku određeni stil »popunjava« i delima manje relevantnih umetnika (što je ređi slučaj).

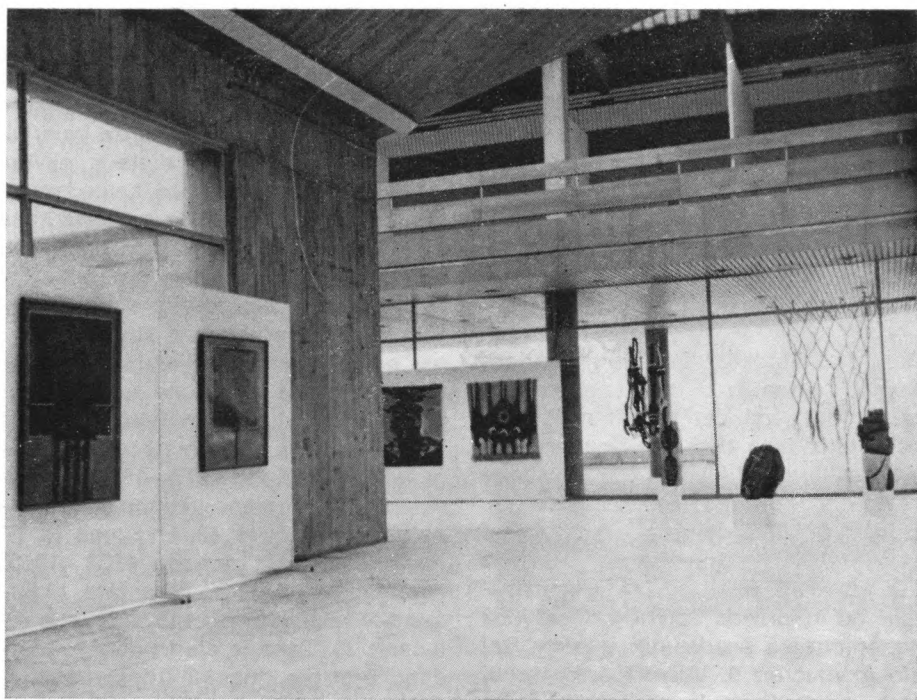
4

Grubo rečeno, Muzej radi tri tipa izložbi: obimne monografske-retrospektivne izložbe koje su praćene i odgovarajućim publikacijama, tj. monografijama; samostalne izložbe autora srednje generacije i samostalne izložbe mladih autora kojima se oni afirmišu ili plasiraju javnosti. Što se tiče ostalih izložbi, tu bi bile izložbe međurepubličkog i međunarodnog karaktera koje se odvijaju na bazi razmene i reciprociteta (uglavnom u jugoslavenskim okvirima); didaktičke izložbe po radnim kolektivima i školama.

Izložbe se uglavnom određuju petogodišnjim programom Muzeja o čemu odlučuje Stručni kolegijum sa spoljnim članovima (u proširenom sastavu), odnosno sa članovima Umetničkog saveta, a potom se stupa u direktan kontakt sa umetnicima predviđenim za izložbe. Mada je na taj način program oformljen, njegova realizacija umnogome zavisi od samog finansijera, te se često dolazi u situaciju da se program mora skratiti brojem manifestacija, odnosno prebaciti deo izložbi u program za sledeću godinu. Muzej je oduvek bio raspoložen i spreman da održava kontakte sa drugim galerijama, muzejima i srodnim institucijama u smislu zajedničkog organizovanja izložbi ili preuzimanja gotovih projekata na bazi reciprociteta ili bez njega. U tom smislu, ovakav način rada pokazuje veći broj izložbi koje se svake godine realizuju u našem Muzeju, te se na taj način uspostavlja međurepublička saradnja koja omogućava publici uvid u likovno stvaralaštvo drugih naših centara. Na međunarodnom planu izložbe se uglavnom primaju posredstvom Republičke komisije i ređe direktnim kontaktima sa galerijama, muzejima i pojedinim autorima u svetu.

5

Činjenica je da se, ako se želi pravovremeno reagovanje na promene i pojave u savremenoj umetnosti, mora angažirano pratiti rad umetnika, no ovakav je način rada u okvirima muzeja donekle sputan samom koncepcijom muzejske delatnosti. Tu mislim na preopterećenost i angažman oko

Dio stalnog postava Muzeja na savremenata umetnost, Skopje

programskih izložbi, onoga što treba programom realizovati, a posebno na izložbe koje nepredviđeno, vanprogramski dolaze iz inostranstva uglavnom posredstvom Republičke komisije što traži angažovanje čitave ekipe kustosa. Tu su isto tako i velike retrospektivne izložbe koje zahtevaju timski i višemesečni pa i višegodišnji sistemski rad. No i pored toga, Muzej je organizovao putem pismenih obaveštenja i dogovora sa umetnicima posete njihovim ateljeima s namerom da se na kraju svake godine kao rezultat takvog načina praćenja umetničkog stvaralaštva u Makedoniji, organizuje izložba koja bi upravo i ukazala na to pravovremeno reagovanje na određene ličnosti i pojave u likovnoj umenosti naše sredine, te upoznavanje javnosti sa njihovim radom. To bi bio i jedan vid plasiranja i otkrivanja mladih stvaralaca, tj. njihovu afirmaciju. Mislim da je u ovom izlaganju dobrim delom i ukazano na ulogu kustosa muzeja, s tim što bih još dodala i to da se pored ovog, mome mišljenju veoma značajnog rada kustosa, posebno u muzejima ovakvog tipa, odvijaju primarna delatnost oko studioznog i kompleksnog proučavanja istorijskog razvoja savremene makedonske umetnosti od njenih prvih koraka do danas. U tom smislu radi se i na revaloriziranju pojedinih autora starijih generacija, kao i na otkrivanju novih odnosa i veza unutar jugoslovenske i svetske likovne umetnosti.

6

Pored odeljenja za zbirke i depoe, izložbenog odeljenja, dokumentacije, Muzej raspolaže i pedagoškim odeljenjem koje ima dva kustosa i službu i koje aktivno organizuje didaktičke izložbe i obrazovne programe, predavanja, diskusije, projekcije filmova i muzejsku propagandu.

7

Samim tim što se stalni postav muzeja menja svakih pet godina, permanentno osvežava novim delima, logično se nameće konstatacija da se upravo ide za tim da se ukaže (shodno materijalu kojim se raspolaže) na bitne promene u tekućoj likovnoj produkciji u granicama finansijskih mogućnosti. Pošto se naše zbirke uglavnom obogaćuju donacijama, Muzej održava stalne kontakte sa umetnicima širom sveta, te se putem kataloga i drugih javnih informativnih sredstva kao i direktnom saradnjom dolazi do informacija o promenama u savremenoj umetnosti te i do novih imena čije poklone uključujemo u našu zbirku, a selektivnim izborom i u naš stalni postav.

8

Zgrada Muzeja savremene umetnosti u Skopju spada među retka zdanja koja su namenski građena za Muzej, a projektovala je grupa poljskih arhitekata kao poklon Skopju posle ka-

tastrofalnog zemljotresa 1963. godine. Njihov projekat u potpunosti odgovara svim savremenim muzeološkim principima primene funkcionalne i arhitektonsko-estetske homogenosti i omogućava veoma veliku fleksibilnost prostora. Budući da je namenski projektovana, zgrada Muzeja ima izuzetno povoljne prostorije za stalnu postavku kao i za povremene izložbe, dobro opremljene i locirane depoe, kino-salu, konzervatorsko-restauratorsko odeljenje, foto-laboratoriju i otvoreni prostor na stubovima oko muzejske zgrade namenjen eksponatima u eksterijeru. Osim toga, pogodna travna površina oko zgrade dozvoljava intervenisanje u otvorenom prostoru i nesputani rad vangalerijskog tipa izlaganja. U tom je smislu Muzej spreman da pored svog »sluha« za promene koje su se događale i bile obeležene specifičnošću materijala i načinom realizacije, da i svojom opremljenošću, odnosno uslovima, to i ubuduće podržava i omogućava. Možda bi se kao jedina zamerka (koja bi se inače mogla rešiti funkcionisanjem postojećih klima-uređaja koji se iz finansijskih razloga ne aktiviraju) mogla staviti primedba na izuzetnu moć koncentracije toplote natur- betona, čime se stvaraju nepovoljni uslovi za rad kako muzejskih radnika, tako i za egzistenciju samih dela.

9

Muzej u Skopju je jedan od retkih u jugoslovenskim razmerima koji poseduje izuzetnu zbirku dela savremene svetske likovne umetnosti, posebno bogatu grafičku kolekciju, što nam omogućava da periodično organizujemo posebne izložbe poklonjenih dela iz pojedinih zemalja. Osim toga Muzej je i dokumentacioni centar za SR Makedoniju sa detaljno obrađenom kartotekom, hemerotekom i katalogima, te i sa otvorenom bibliotekom za javnost.

Moderna galerija, Zagreb

Zdenko Rus

1.

Možemo kazati da do danas još uvijek nije napisana »službena« povijest Moderne galerije, pa neki datumi nisu još do kraja sedimentirani, pročišćeni do one točke kristalizacije kad postaju neosporna i općevažeća povijesna činjenica. Tako djelomice stoji i s datumom osnutka Moderne galerije. Nje-